

Dagthema: Heb uw naaste lief

Overweging 16 september – Jonne Meij Uitreiken vredesduif

Lector: Natalie Coenradi-Hakhoff

“... Uiteindelijk zullen we van die knellende banden bevrijd moeten worden door de ontdekking en het besef dat er liefde en leefruimte genoeg is om te zijn wie we zijn. Een langdurig proces waarbij ons innerlijk zoeken naar acceptatie beantwoord moet worden door bevestiging van buitenaf ... ”

Eerste lezing uit Psalm 116, 1-9

Tweede lezing volgens Jakobus 2:1-4, 8-9, 12-18

Openingsgebed

Wij zijn hier tezamen om ons te voeden aan de eeuwige bron van liefde en levenskracht.

Als gelijken zijn wij hier

Vaak vol goede zin en vertrouwen

Dan weer vermoeid en vertwijfeld.

Heer, laad ons op, verwarm en verlicht ons op onze weg naar bevrijding.

Lied Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

1. Koor 2. Allen

Herschep ons hart, heradem ons verstand,
dat wij elkaar behoeden en doen leven.

Maak ons tot uw gemeente,

wees de stem die ons geweten wekt.

Verberg u niet, verberg u niet.

Gebed om innerlijk weten

Soms zijn wij druk met ons eigen gelijk dat wij vergeten naar anderen te luisteren.

Soms zouden we anders willen

Maar denken; waar blijf ik?

Soms zijn we zo gericht op lijfsbehoud

dat wij vergeten te delen.

Wees bij ons aanwezig
en verlicht ons diepe verlangen
opdat wij ons herinneren
wat wij het liefste willen;
leven in vrede en vrijheid
voor onszelf en alle anderen.

Welkom en inleiding

Goedemorgen allemaal, fijn dat jullie gekomen zijn.
Welkom aan iedereen die hier vertrouwd is en een speciaal welkom aan die gene die hier voor het eerst zijn. In het bijzonder welkom aan Anton Koolwijk aan wie ik vandaag het vredesduifje zal uitreiken, en aan Michael. fijn dat jullie er zijn.

Vier keer per jaar reiken wij in de duif een vredesduifje uit aan iemand die een waardevolle bijdrage levert aan een vreedzame samenleving. Op initiatief van Pax Christi wordt in meer dan 60 kerken in Nederland vandaag zo'n duifje uitgereikt.

Gisteren is tevens de PAX vredesweek van start gegaan. Een week waarin door heel Nederland op allerlei manier aandacht wordt besteedt aan de vrede. Er wordt gewandeld, gedanst en gegeten voor de vrede, er zijn lezingen, films en vieringen in kerken, moskeeën en buurthuizen. Het is mooi dat wij met de uitreiking van dit duifje een onderdeel zijn van die week vol prachtige, optimistische en verbindende activiteiten.

Vrede vraagt om discipline

Op de website van Pax las ik over een boek met de titel Vrede kun je leren. "We weten hoe we ons moeten voorbereiden op oorlog, maar het is dringend noodzakelijk ons te trainen in vrede", zo zeggen de schrijvers. Hun stelling is: vrede is een vaardigheid, een levensstijl. Je moet eraan werken met dezelfde toewijding waarmee je een nieuwe taal leert spreken. Het vraagt om training en aandacht.

Vrede vraagt om discipline, zo zeggen zij, om te leren leven met jezelf en met de ander. Leren leven met jezelf en de ander. Is tevens het thema van deze viering. Maar dan in de woorden: heb uw naaste lief, als u zelf.

In mijn voorgesprek met Anton kwam deze uitspraak ook als belangrijke leidraad ter sprake. Als houvast in persoonlijke ontwikkeling en als leidraad in leven en werk. In de tekst van Jakobus wordt dit het koninklijk gebod genoemd en 'de wet die vrijheid brengt.'

"Wanneer u dat gebod volbrengt dan handelt u juist!" Het is een koninklijk gebod dat wereldwijd door mensen wordt gekend, omdat het in misschien wel alle religieuze, en andere wijsheidstradities een centrale plaats inneemt.

Genegeerd

In mijn overweging wil ik met u kijken in hoeverre dat gebod wordt volbracht door ons mensen. Wanneer je alle misstanden van onderdrukkingen en wreedheden door de tijd heen, voort ziet duren krijg je de indruk dat dit gebod op grote schaal genegeerd wordt. Of niet goed begrepen...

Of zou het kunnen zijn dat we onze naaste juist precies zo liefhebben zoals we onszelf liefhebben? ook in geval van wreedheid en onderdrukking?

In deze viering bekijken we nader hoe onze eigenliefde tot stand komt en hoe het ons gedrag ten opzichte van anderen bepaald.

Ik wens onze een mooie viering.

Lied

1. Koor 2. Allen

Als vrijheid was wat vrijheid lijkt,
wij waren de mensen niet die wij nu angstig zijn-
wij zaaiden bronnen uit in de woestijn,
wij oogstten zeeën zonder te vervaren. (2x)

Allen: Wij, tussen moed en wanhoop. Waarom weten
wij wel wat leven is, maar leven niet?
Soms gaan wij op de vleugels van een lied
en durven onze zwaartekracht vergeten.

Koor: Verlangen, pijn van onbekende duur:
turen de verte in, niet kunnen laten
een stad te zien, een tuin, doorschijnend water -
dan valt de nacht over het middaguur.

Maar voorgevoel van liefde duurt het langst,
heugenis aan het woord in den beginne,
licht, ongebroken valt het bij ons binnen.
Even zijn wij ontkomen aan de angst.

Allen: Als vrijheid was wat vrijheid lijkt, wij waren
de mensen niet die wij nog angstig zijn-
wij zouden niet meer vluchten voor de pijn,
en voor de grootste liefde niet vervaren. (2x)

Eerste lezing uit Psalm 116, 1-9

De HEER heb ik lief, hij hoort
mijn stem, mijn smeken,
hij luistert naar mij,
ik roep hem aan, mijn leven lang.
Banden van de dood omknelden mij,
angsten van het dodenrijk grepen mij aan,
ik voelde angst en pijn.
Toen riep ik de naam van de HEER:
'HEER, red toch mijn leven!'
De HEER is genadig en rechtvaardig,
onze God is een God van ontferming,
de HEER beschermt de eenvoudigen,
machteloos was ik en hij heeft mij bevrijd.
Kom weer tot rust, mijn ziel,
de HEER is je te hulp gekomen.
Ja, u hebt mijn leven ontrukkt aan de dood,
mijn ogen gedroogd van tranen,
mijn voeten voor struikelen behoed.
Ik mag wandelen in het land van de levenden
onder het oog van de HEER.

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Alles ontgrenzende
alles doordringende ruimte,
vrijheid, scheppende vrijheid.
Onbegonnen begin,
hier nu nieuw beginnende.

Roekeloos denk ik jou,
haveloos roept mijn verstand jou,
oorsprong van mijn geweten.
Ondoordringbare nacht,
niet hier, woest en leeg ben je.

Zwijgende. Meegaande voetstappen,
schaduw van schouders.
Ogen, zoekende ogen.
Ongemaskerde vriend,
hoe hier nu verschijn je me.

Tweede lezing volgens Jakobus 2:1-4, 8-9, 12-18

Broeders en zusters, het geloof in Jezus Christus, onze glorierijke Heer, staat niet toe dat u mensen op hun uiterlijk beoordeelt. Stel dat uw samenkomst wordt bezocht door iemand die prachtige kleren en gouden ringen draagt, en tegelijkertijd door een arme in vossen. Als u dan de eerste met alle zorg omringt en tegen hem zegt: 'Neemt u plaats, hier zit u goed,' terwijl u tegen de tweede zegt: 'Ga daar maar staan, of ga maar bij mijn voetenbank op de grond zitten,' Maakt u dan geen ongeoorloofd onderscheid en wordt uw oordeel niet door verkeerde overwegingen bepaald?

Wanneer u echter het koninklijke gebod volbrengt dat de Schrift geeft: 'Heb uw naaste lief als uzelf,' dan handelt u juist. Maar als u op het uiterlijk afgaat, begaat u een zonde en bestempelt de wet u als overtreders. Zorg ervoor dat uw spreken en uw handelen de toets kunnen doorstaan van de wet die vrijheid brengt. Onbarmhartig zal het oordeel zijn over wie geen barmhartigheid heeft bewezen; maar de barmhartigheid overwint het oordeel.

Broeders en zusters, wat heeft het voor zin als iemand zegt te geloven, maar hij handelt er niet naar? Zou dat geloof hem soms kunnen redden? Als een broeder of zuster nauwelijks kleren heeft en elke dag eten tekort komt, en een van u zegt dan: 'Het ga je goed! Kleed je warm en eet smakelijk!' zonder de ander te voorzien van de eerste levensbehoeften – wat heeft dat voor zin? Zo is het ook met geloof: als het zich niet daadwerkelijk bewijst, is het dood. Maar dan zegt iemand: 'De een gelooft, de ander doet.' Laat mij maar eens zien dat je kunt geloven zonder daden; ik zal u door mijn daden tonen dat ik geloof.

Overweging

Een vader kijkt met zijn zoontje gedwongen naar een onthoofding door IS. Het jongetje vraagt angstig: “gaan ze dat met ons ook doen?” “Nee” zegt de vader, het is toneel en dat bloed is niet echt.”

De vader wil zijn zoontje geruststellen en dan doet de waarheid er minder toe. Toch heeft de vader met deze uitleg behalve ongelijk ook gelijk.

Hij heeft ongelijk want natuurlijk is wat er voor hun ogen gebeurd werkelijkheid. Maar de executie is ook een ritueel en dus toneelspel. En daarom heeft de vader onbedoeld toch ook gelijk. Iedereen speelt bij dat gruwelijke ‘theateroptreden’ zijn eigen rol perfect en wel uit puur lijfsbehoud.

Druk van de heersende cultuur

Deze anekdote laat op een extreme manier een heel natuurlijk menselijk fenomeen zien. Namelijk de druk van de heersende cultuur op het individu en onze aanpassing daaraan. Iedereen past zich minimaal gedeeltelijk aan bij zijn of haar omgeving. Dat verschijnsel heet conformisme. Maar in een normale samenleving blijft er ruimte voor individualiteit.

Gelukkig leven wij in een normale samenleving en kennen wij hier in West Europa, Nederland, Amsterdam een grote mate van vrijheid om te zijn wie we zijn. Hoe anders dat op veel plaatsen op de wereld is blijkt vlijmscherp uit de anekdote van de vader en zijn zoon. Maar onvrijheid is er ook voor de Rohingya in Myanmar, voor homoseksuele mensen in religieuze instituten. Onvrijheid is er voor vrouwen en meisjes in Saoedi Arabië en India, voor vluchtelingen die in Europa een beter leven hopen te vinden.

U vraagt zich misschien af waarom ik deze overweging met deze grote voorbeelden van onderdrukking en onvrijheid begin terwijl ik in het welkom heb aangekondigd te kijken naar onze eigenliefde. In mijn opleiding leerde ik dat je je bij het lezen en interpreteren van bijbelteksten, met name uit het oude testament, je moet realiseren dat wat voor het volk geldt, ook voor het individu geldt.

Daar waar het volk wordt aangesproken, wordt het individu aangesproken. Samenlevingen gedragen zich vergelijkbaar met individuen.

Normen en waarden van de groep

In de column in dagblad Trouw, waaruit ook de beginanekdote komt werd de link gelegd tussen de menselijke natuur om ons aan te passen aan de normen en waarden van de groep, soms gedeeltelijk onbewust, soms uit puur lijfsbehoud en de visie op cultuur van cultuurhistoricus Johan Huizinga. beschreven in het boek Homo Ludens, De spelende mens. Daarin beschreef Huizinga Cultuur als spel. Spelenderwijs, zegt hij, leren kinderen hun moedertaal. En gelijk daarmee leren zij de intonatie, en de stembuigingen die tevens groepskenmerken zijn.

Groepskenmerken die per streek, dorp of buurt verschillend zijn. Kenmerken die zelfs de ene familie sterk van de andere onderscheidt.

Maar daarmee is lang niet alles gezegd want met de taal, de intonaties en de stembuigingen komen alle geldende waarden en normen van de heersende cultuur mee. De manier waarop er binnen een gezin over verschillende onderwerpen wordt gesproken of gezwegen maakt alles duidelijk over de gangbare houding ten opzichte van die onderwerpen. Onbewust leer je wat gewaardeerd wordt en wat wordt afgewezen. Als kind leer je spelenderwijs precies wat

er van je verwacht wordt. Je leert wat graag gezien wordt en welke aspecten van jezelf je beter achterwege kunt laten. Je leert wat geoorloofd wordt en wat je leefruimte is. Ervaar je dat je mag zijn wie je bent of leer je dat je streng voor jezelf moet zijn om binnen de kaders te blijven?

De geldende normen worden jouw eigen normen.

Beoordelen van buitenaf

Vanuit deze ingeleefde waarden en normen bekijken en beoordelen we niet alleen ons eigen leven maar net zo streng ook dat van de anderen.

We beoordelen niet nadat we iets of iemand beter hebben leren kennen, nee we beoordelen allereerst vanbuiten af, vanuit onze ingeleefde normen en waarden: dit valt binnen onze norm, dat valt buiten onze norm, binnen de norm, buiten de norm, binnen, buiten, binnen, buiten....

In Jakobus wordt het uitgebreid besproken: 'Het geloof in onze glorierijke Heer staat niet toe dat u mensen op hun uiterlijk beoordeelt.'. Als u een rijke met alle zorg omringd en tegen een arme zegt " ga maar bij mijn voetenbank op de grond zitten. Maakt u dan geen ongeoorloofd onderscheid en wordt uw oordeel niet door verkeerde overwegingen bepaald?

Wanneer we deze tekst uitsluitend letterlijk lezen en denken dat het hier alleen om de beoordeling van rijk en arm gaat, dan laten we een waardevolle vraag aan onszelf liggen. wordt ons oordeel niet door verkeerde overwegingen bepaald?

Als we inzien dat we steeds vanuit ons eigen waarden en normenkader naar de ander kijken zonder de leefwereld van de ander te kennen. Dan kunnen we ons realiseren dat we de ander op hun uiterlijk beoordelen. Ik leef binnen deze kaders dus jij ook. Hoe benauwder wij leven, hoe minder ruimte we hebben voor anderen.

Kernachtig

'Heb uw naaste lief als uzelf'. wordt in Jakobus het meest kernachtige gebod genoemd dat de Schrift geeft... Hij noemt het zelfs; ' de wet die vrijheid geeft'.

Maar het kan moeilijk zijn om jezelf te accepteren en van jezelf te houden wanneer je merkt dat wie je bent niet binnen de kaders past. Niet alleen de afkeuring van de buitenwereld houden je tegen.

Nee, de normen zijn verinnerlijkt waardoor jouw eigen oordeel over jezelf vaak net zo, als niet nog sterker beknellend zijn.

Uiteindelijk zullen we van die knellende banden bevrijd moeten worden door de ontdekking en het besef dat er liefde en leefruimte genoeg is om te zijn wie we zijn.

Een langdurig proces waarbij ons innerlijk zoeken naar acceptatie beantwoord moet worden door bevestiging van buitenaf. In psalm 116 lezen wij hoe dat antwoord vanuit een persoonlijk Godsbesef kan komen.

'De Heer heb ik lief, hij hoort mijn stem, mijn smeken. Hij luistert naar mij'. 'machteloos was ik, en Hij heeft mij bevrijdt'.

Een samenspel van ruimte zoeken en innemen en de wereld om je heen die jouw behoefte aan ruimte erkend en je de ruimte geeft.

Zolang dat bevrijdende proces niet op gang komt zullen we delen van onszelf achterwege moeten laten ...

‘Heb uw naaste lief als uzelf’. is dan ook in eerste instantie een opdracht en een uitnodiging aan ieder van ons om te leren zien en geloven dat wij er mogen zijn zoals we zijn. En dat wij de knellende banden van onze ingeleefde cultuur los mogen weken zodat er voldoende leefruimte ontstaat om volledig te leven, en volledig mens te zijn met al onze eigenheid en al onze eigenaardigheden.

Zodat wij de ander niet blijven afkeuren zoals wij onszelf afkeuren en de ander niet hoeven inperken, zoals wij onszelf inperken. Maar dat wij vanuit zelfacceptatie, de ander kunnen accepteren en vanuit onze eigen leefruimte, de ander zijn en haar ruimte gunnen en geven.

Dat ieder van ons en ieder van de anderen mag leren leven met zichzelf en met de anderen.

Moge het zo zijn.

Stilte

Pianomuziek

Uitreiking vredesduifje

Heb uw naaste lief als uzelf. is een oproep om goed te zijn voor je naasten maar net zo goed een uitnodiging om jezelf lief te hebben.

Voor de meeste van ons is dat een persoonlijk proces waarbij strengheid, afkeuring en ongeloof plaats mogen maken voor mildheid, acceptatie en geloof. Geloof dat jij er werkelijk mag zijn zoals je er bent.

Geestelijk verzorger

Toen Natalie mij vertelde dat ik vandaag een vredesduifje mocht uitreiken en dat ik zelf mocht bedenken wie daarvoor in aanmerking zou komen hoefde ik niet lang na te denken. Ik dacht gelijk aan Anton. Anton Koolwijk is als geestelijk verzorger al jaren werkzaam in de ouderzorg. Op dit moment in de Amsterdamse huizen De Rietvinck en in Het Schouw. In de zorg, en dus ook in de ouderen zorg is de neiging erg sterk om de focus te leggen op de medische zorg en de persoonlijke verzorging. Als geestelijk verzorger of beter gezegd als humanistische raadsman zet Anton zich in voor het mentaal welbevinden van de bewoners. Daarbij ligt zijn focus op diversiteit. Dat betekent dat hij zich sterk maakt voor een tolerant en open woonklimaat voor alle bewoners.

Hij doet dat door activiteiten te organiseren maar ook door het management tot aan het bestuur meestal ongevraagd met volle overtuiging steeds weer te wijzen op de noodzaak van het formuleren en doorvoeren van de visie van de organisatie. Het management ziet Anton niet altijd met evenveel plezier komen, hij is de luis in de pels. Anton laat zich niet vangen door negativiteit en geeft nooit op.

Zichtbaarheid

Naast alle zogenaamde ‘algemene’ activiteiten die er voor de bewoners worden georganiseerd zorgt Anton voor de zichtbaarheid van de bewoners met een niet Nederlandse culturele achtergrond, voor homoseksuele ouderen en bewoners met dementie. En dankzij de inzet van Anton hebben zowel de Rietvink als het Schouw de zogenaamde roze loper toegekend gekregen. Dat zoveel wil zeggen als dat homoseksualiteit zichtbaar en bespreekbaar wordt gemaakt. Rond de Gay Pride zijn de huizen vol van roze feestelijkheden waar iedereen voor wordt uitgenodigd.

Anton creëert Leefruimte voor alle bewoners, met name voor bewoners die niet vanzelfsprekend in de kaders van de gemiddelde Amsterdamse ouderen passen.

Geweldig talent

Als stagiaire heb ik veel van Anton kunnen leren. Vooral als gespreksleider van multiculturele bijeenkomsten of bij gespreksgroepen is hij op z'n best.

Anton gaat geen gevoelig onderwerp uit de weg. Wat niet wil zeggen dat hij zelf niets moeilijk vindt. Maar Anton heeft een benijdenswaardig soort innerlijke ruimte in zichzelf ontwikkeld die hem in staat stelt om ruimte en aandacht te schenken aan elke individuele bewoner, hoe ongenueanceerd of opruiend ze soms ook kunnen zijn.

Anton is ijzersterk in het benoemen van de verschillen tussen mensen. Hij hoort en ziet de verschillen maar hij ziet ook wanneer die verschillen wrijving of onveiligheid teweegbrengen. Hij heeft een geweldig talent om deze kwetsbare en soms ontvlambare situaties onschadelijk te maken en te verzachten.

Anton breekt in de oplopende discussie in en vraagt of hij het allemaal goed begrepen heeft. Vervolgens vat hij het gesprek samen waarbij alle standpunten die op dat moment een rol spelen worden gezien en erkend. Hij maakt ruimte voor ieders persoonlijke beleving. Je ziet de mensen ontspannen en terug tegen de rugleuning aan gaan zitten. Doordat hun verhaal de ruimte krijgt, ontstaat er ruimte voor het standpunt van de ander.

Anton namens de Duif gemeenschap geef ik jouw dit vredesduifje als blijk van waardering voor de manier waarop jij een bijdrage levert aan de vrede. Doordat je mensen leert leven met zichzelf en met anderen.

Lied

Huib Oosterhuis / Bernard Huijbers

Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.
Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.
Wie mij ontmaskert, zal mij vinden.
Ik heb gezichten, meer dan twee,
ogen die tasten in den blinde,
harten aan angst voor angst ten prooi.
Delf mijn gezicht op, delf mijn gezicht op,
maak mij mooi, maak mij mooi.
Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.
Delf mijn gezicht op, maak mij mooi.
Wie wordt ontmaskerd, wordt gevonden,
en zal zichzelf opnieuw verstaan,
en leven, bloot en onomwonden,
aan niets en niemand meer ten prooi.
Delf mijn gezicht op, delf mijn gezicht op,
maak mij mooi, maak mij mooi.

Geloofsbelijdenis

Ik geloof in de Eeuwige bron
van liefde en leven.
Die ons dagelijks laat zien
dat wij in vertrouwen mogen leven.

Vertrouwend in blijvende liefde en acceptatie
voor ons allemaal, wie wij ook zijn,
waar wij ook vandaan komen.
Ik geloof dat die liefde een Gods geschenk is,
dat wij mogen ontvangen en doorgeven.

Ik geloof dat ik kan leren van Jezus,
die ons het geloven heeft voorgeleefd.
Die zich liet leiden door de liefde,
en al het andere met zachte kracht weerstond.

Ik geloof in het hart van de mensen
dat wij de liefde blijven zoeken en vinden
Opdat wij leven en doen leven
Geleid door de Krachtige en Tedere,
bron van eindeloze liefde en vrijheid

Moge het zo zijn.

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Lied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Gij die het sprakeloze bidden hoort
achter de woorden die wij tot U roepen.
Gij die de mensen ziet zoals geen mens.

Gij die uw woord in ons hebt neergelegd,
in den beginne als een bron van weten.
Gij die ons hebt geschapen naar U toe.

Wek onze kracht,
vuur onze hartstocht aan,
heradem ons dat wij in U volharden.
Doe lichten over ons uw lieve naam.

Tafelgebed

God, bron van alle leven
Ademend, groeiend leven
In die ene mens, Jezus herkennen wij uw liefde
uw uitnodiging om te leven zonder angst voor angst
2000 jaar na zijn dood voeden wij ons nog
met zijn woord, met uw geest.
met brood en wijn

Nodigen

Breken en delen van brood en wijn

Onze Vader

Wageningse versie, Corien van Ark / Gerke van Hiele

God, Verborgen Aanwezig
Dat uw Naam aan het licht komt
Dat tastbaar wordt de wereld naar uw hart
Dat gegaan wordt uw weg van barmhartigheid
Dat wij ontvangen wat we nodig hebben
om onze bestemming te leven
Dat wij elkaar durven vergeven en niet laten vallen
maar zoeken naar vrede
Dat wij niet losraken, als het lastig wordt
maar verbonden blijven met U.
Geef ons daartoe de moed en de spankracht
het geloof, de hoop en de liefde
die van U komen
Vandaag en alle dagen
totdat alles is voltooid.
Amen.

Informatie & mededelingen

Voorbede

Laat ons bidden voor de wereld.
Voor alle mensen die lijden en sterven aan onrecht
Voor alle flora en fauna die lijdt en sterft aan onrecht
Dat zij bevrijd mogen worden en geheeld en getroost
Laat ons bidden voor alle mensen die dat onrecht aandoen
Dat zij wakker mogen worden en geraakt en vergeven.
Laat ons bidden met de wens
Dat alle mensen op aarde leren leven in vrijheid
Dat wij elkaar behoeden en doen leven.

Slotlied

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Die mij droeg op adelaarsvleugels,
die mij hebt geworpen in de ruimte.
En als ik krijsend viel
mij ondervangen met uw wieken
en weer opgegooid
totdat ik vliegen kon
op eigen kracht.

Zegenbede

